

1997. december 1. - **Angliában 800 éve van, nálunk 80 évig volt Számvevőszék**

A közelmúltban a különböző médiumok azt harsogták, hogy az Állami Számvevőszék hány önkormányzat gazdálkodását ellenőrizte. Lapunk is beszámolt arról, hogy néhány Pest megyei önkormányzat súlyos helyzetbe került, mert a csatornázási céltámogatás egy részét az ÁSZ jogtalannak ítélte. Dr. Nyikos Lászlót, az Állami Számvevőszék alelnökét arról kérdeztük, hogy mi a helyzet az önkormányzati vizsgálatokkal és a jogtalan támogatásokkal.

Egy kis ÁSZ-történelem

Sokszáz évvel ezelőtt azért hozták létre a számvevőszékeket, mert az uralkodók, a királyok is kíváncsiak voltak arra, hogy hivatalaik mire költötték a kincstár pénzét. Angliában a XII. században nevezték ki a királyi számvevőt, és 1300 éve működik a parlament számvevőszéki bizottsága. Magyarországon 1870-től 1949-ig működött számvevőszék. Akkor sok más demokratikus intézménnyel együtt ezt is fölöslegesnek ítélték és megszüntették. Az ellenőrzési hierarchia csúcsán helyezkedett el a Legfőbb Állami Számvevőszék, amely a Parlament ellenőrző szerve volt. A végrehajtó hatalom struktúrájában, a kormányzati közigazgatásba szervesen beépülve működtek a számvevőségek. A Belügyminisztériumban székelte a Főszámvevőség, amely a vármegyéket ellenőrizte. A Legfőbb Állami Számvevőszék és a számvevőségek között hierarchikus függőség nem volt, csupán szakmai kapcsolat. A háború előtt a vármegyék számvevői ellenőrizték a közpénzek fölhasználását a falvakban és a városokban. A megállapítások a Belügyminisztérium Főszámvevőségéhez kerültek, amely beszámolt a Parlamentnek. Más tárcánál is működtek számvevőségek melyek a miniszter nevében ellenőriztek. A mai Számvevőszék létrejöttének is megvannak a történelmi okai. A rendszerváltozás előtti Országgyűlés már nem nagyon bízott az MSZMP-ben, sőt a kormányban sem, és a legfőbb államhatalmi szervként igyekezett a saját lábára állni. Szükség volt egy olyan szakértői intézményre, amely szakmailag biztos és független véleményt képvisel. Érthető a tisztességes honatyák törekvése, hogy az egypártrendszerű parlamentben hiteles tájékoztató pontot találjanak. Ebben a törvényalkotási folyamatban vált az Alkotmány részévé a költségvetés bevételi előirányzatai megalapozottságának számvevőszéki ellenőrzése is.

– Eleget tehet-e az Állami számvevőszék az Alkotmány által előírtaknak, a több ezer helyi önkormányzat ellenőrzésének?

– Az önkormányzati törvény azt mondja, hogy az Állami Számvevőszék ellenőrzi a helyi önkormányzatok gazdálkodását – magyarázza dr. Nyikos László. – Az én értelmezésem szerint – és szerencsére egyre többen értelmezik hasonlóan –, ez elsősorban hatáskört jelent, amely szerint az ÁSZ, mint a legfőbb ellenőrző szervezet, természetesen ellenőrizheti a helyi önkormányzatok gazdálkodását, ha valamilyen okból célszerű megvizsgálni egy-egy település pénzügyeit. De ez nem rendszeres ellenőrzési kötelezettség. Ez tipikusan kormányzati feladat, annál is inkább, mert a kormány számol be a zárszámadásban a költségvetés végrehajtásáról.

- Ellenőrzés nélkül hogyan tájékoztatja az Országgyűlést és a közvéleményt?

- Ez egyúttal alkotmányjogi probléma is, hiszen a hatalmi ágak nem vehetnek el egymástól hatásköröket. Jelenleg az Országgyűlés az ÁSZ-on keresztül ellenőrzi a helyi önkormányzatokat, holott a kormánynak kellene a településeket rendszeresen vizsgálnia. A Belügyminisztérium már 1994-ben is megpróbálta elfogadtatni a Parlamenttel az ÁSZ ellenőrzési kötelezettségét, de végül visszavonták a javaslatukat. De a gond nem oldódott meg, a minisztériumban azóta is egyfajta információs vákuum van, és ismét napirendre kívánják hozni a javaslatot.

– Az alkotmányjogi, hatásköri gondokon kívül milyen ellenérvei vannak még az ÁSZ-nak?

– Amikor egy ellenőrzés során megállapítjuk valamely helyi önkormányzatnál, hogy mondjuk a kapott céltámogatásból egy bizonyos összeget nem arra használták, amire kérték, ezt a véleményünket leírjuk és nyilvánosságra hozzuk. Ezt követően két eset lehetséges. Először a testület, a polgármester, hogy nem jár nekik az összeg és visszafizetik. Vagy pedig vitatják és nem fizetnek.

– Ilyenkor mi a várható következmény?

– Mi nem vagyunk hatóság, nem hozhatunk határozatot, hogy kötelezzük a visszafizetésre. A jelentés alapján a Pénzügyminisztérium és a BM is azt mondhatja, hogy igaza van az ÁSZ-nak, vissza kell szerezni a pénzt. No, de hogyan? A minisztériumok ugyanis nem utasíthatják az önkormányzatokat. Ezek után az történik, hogy az egész ügy besodródik a zárszámadási törvényjavaslatba. Így ezekről az egyedi esetekről – kisközségek néhány milliós ügyeiről is – az Országgyűlés dönt. Ez nyilvánvalóan nem jó így. A BM azt javasolta, hogy ilyen ügyekben az ÁSZ elnöke gyakorolhasson méltányosságot. De hát ez nem képzelhető el egy jogállamban.

Javaslat a megoldásra

– Milyen elképzelései vannak az ÁSZ-nak a helyzet rendezésére?

— Erősödik az a törekvés, hogy be kellene vonni az ellenőrzési funkciót a központi, közigazgatási szervezetekbe: a megyei közigazgatási hivatalokba, a Területi Államháztartási és Költségvetési Informatikai Központokba, vagy a Kormányzati Ellenőrzési Hivatalhoz. A helyi önkormányzatok területén ugyanis megoldatlan a külső ellenőrzés, ezt a funkciót nem telepítették a központi kormányzatba. Amikor pedig keresik ezt a funkciót, mindig az ÁSZ-t találják meg. Holott ez a szervezet nem lokális ügyek ellenőrzésére való. Ezeket helyben kell elintézni.

– Milyen módon választják ki az átvilágításra szánt önkormányzatokat?

– A 3200 önkormányzat közül minden évben véletlenszerűen kiválasztunk néhány tucatot. A vizsgálatról az önkormányzati igazgató dönt a főtanácsosaival. Az évente ellenőrzött 50-60 önkormányzatot tetőtől talpig megvizsgáljuk és az eredményeket igyekszünk általánosítani. Ebből rögtön adódik a kérdés, hogy az általánosítás mennyire érvényes a többi 3150 önkormányzatra nézve.

– Akit elkerült a vizsgálat az örülhet, legalábbis addig, amíg nem kerül bele egy újabb ellenőrzésbe.

– Valóban. A körülményekből egyúttal adódik ez az etikai probléma is.

– Mi lesz a sorsa a vizsgálatokból készült jelentéseknek?

– Ha három évente megvizsgálánk minden önkormányzatot a pincétől a padlásig, akkor minden évben durván ezer település gazdálkodásának átfogó törvényességi ellenőrzését

Írta: Adminisztrátor

2011. március 27. vasárnap - Módosítás: 2011. március 27. vasárnap

kellene elvégeznünk. De hova mehetnénk ezzel a több mint ezer jelentéssel? Erre a Parlament egyetlen bizottsága sem fogadóképz.

– Mi az apparátus véleménye a jelenlegi helyzetről?

– Őszintén meg kell mondanom, hogy az ÁSZ nem egységes az önkormányzati ellenőrzés megítélésében. Ha egy apparátusnak lehetősége nyílik többszáz fős bővülésre, ami természetesen újabb vezetői posztok létrehozásával is járna, érthetően megoszlanak a vélemények. Ez azonban nem szakmai, hanem szociológiai jellegű választóvonal.

– Az ellenőrzések során a számvevők néhány Pest megyei községnél a csatornázásra kapott céltámogatások egy részét jogtalannak ítélték egy 1974-es törvény alapján.

– Ez a gond szinte általánosnak tekinthető és jogértelmezési ügy. Azt kell eldönteni, hogy mire szól az állami támogatás. A mi jogászaink úgy értelmezték, hogy a támogatás csak a gerincvezetékre vonatkozik és ha valaki a telkéről erre csatlakozik, ezek a költségek már a tulajdonost terhelik. Ez tehát jogtalanul felvett támogatás. Ezt megállapítottuk, leírtuk és nyilvánosságra hoztuk. Itt van vége az ÁSZ-vizsgálatnak, ettől kezdve az óra máshol ketyeg. Mi nem tudjuk az önkormányzatot befizetésre kényszeríteni és megint más ügy, ha nem fizetik vissza a pénzt. Az egésznek az a pikantériája, hogy az ügy bekerült a parlamenti bizottság elé és ott folyt a vita arról, hova is tartozik a csatornacsonk. Egy parlamenti bizottság nem erre való.

– Ezek szerint ez az ellenőrzési tevékenység diszfunkcionális az Állami Számvevőszéknél?

– A céltámogatások ellenőrzésének telepítése is vitatható. Ha történetesen a fenti támogatást a BM hagyta jóvá, akkor az ellenőrzést is nekik kellene végezni.

– A minisztériumoknak viszont sokkal kellemesebb szerep az adakozóé, semmint az ellenőré, akinek a kezében ostor van.

– Ez is egy szociológiai tényező, ami miatt az ellenőrzéstől igyekeznek megszabadulni. Ha pedig a minisztériumok ellenőriznének, akkor lehetőség nyílna a jogorvoslatra is, és az önkormányzatok bírósághoz fordulhatnának. Az ÁSZ-t ugyanis nem lehet perelni, bár mi nem állítjuk magunkról azt, hogy tévedhetetlenek vagyunk.

Az Állami Számvevőszékre tehát nem érdemes kígyót, békát kiabálni, hiszen nem szankcionálhat és nem is veheti el egyetlen önkormányzat pénzét sem. Az ÁSZ munkatársai – közöttük sokan két vagy több diplomával – csupán végzik nagy szakértelmet igénylő munkájukat – hűvös távolságtartással. **Zétényi Zoltán**